

Atila Čokolić

odvjetnik dr. sc. Atila Čokolić
Ulica kardinala Alojzija Stepinca 35, 31 000 Osijek
ORCID ID <https://orcid.org/0000-0002-2945-2057>
odvjetnik.acokolic@gmail.com

NASTANAK DRŽAVNOG ODVJETNIŠTVA U KRALJEVINAMA HRVATSKOJ, SLAVONIJI I DALMACIJI I NJEGOVE OVLAŠTI¹

SAŽETAK

U radu se donosi kratak pregled razvitka institucije državnog odvjetništva kroz prizmu razvoja kaznenog procesnog prava u Europi. Autor u osnovnim crtama predstavlja podatke o sadržaju znamenite knjige Cesarea Beccarije *Dei delitti e delle pene*, koja je bila svojevrsna prekretnica u razvoju kontinentalnog kaznenog prava i ostvarila velik utjecaj na kaznenopravnu misao, što je posljedično bilo jedno od temeljnih uporišta za promjene kaznenog zakonodavstva širom Europe. Rad sadržava i pregled pravne književnosti o instituciji državnog odvjetništva u Hrvatskoj, od prvih radova do suvremenog doba. Institucija državnog odvjetništva objašnjava se od njezina nastanka, kroz kraljevine Dalmaciju, Hrvatsku i Slavoniju, s tim da se u relativno kratkom povijesnom razdoblju tijekom francuske uprave (vladavine) u Dalmaciji ta institucija prvi put pojavljuje odvojena od suda kao javni tužitelj koji zastupa javnu optužbu protiv počinitelja

¹ Uvriježeni povijesno-pravni pojam „kraljevine Hrvatska, Slavonija i Dalmacija”, istoznačan s pojmom „Trojedna Kraljevina” u prošlosti je upotrebljavan i kao politički izričaj na koji su se pozivali vladari u svojim „službenim objavama”. Primjerice, navodimo početak carskog patenta iz „Sveobćeg državno-zakonskog i vladnog lista za Cesarevinu Austrijsku”, komad LIII., od 7. rujna 1852., koji započinje ovako: „Mi Franjo Josip Pervi, po božjoj milosti cesar austrijski; kralj ugarski i češki, kralj lombardezki i mljetički, dalmatinski, hrvatski, slavonski, etc.” Poslije je u našoj historiografiji, a osobito pravnoj, postalo uobičajeno da se upotrebljava pojam „kraljevine Hrvatska, Slavonija i Dalmacija” ili „Trojedna Kraljevina” i unatoč tomu što su hrvatske zemlje bile podijeljene i unutar Habsburške Monarhije, odnosno kasnije Austro-Ugarske Monarhije, na dijelove koji su bili podređeni izravno Beču ili izravno Budimpešti. U tom smjeru, primjerice, svoju je knjigu Beuc nazvao „Povijest institucija državne vlasti Kraljevine Hrvatske, Slavonije i Dalmacije” jer se u naslovnoj sintagmi ogleđa cjelovitost hrvatskih zemalja koje su tim historijskim pojmom obuhvaćene, iako one evidentno nisu bile jedinstvene u danom povijesnom vremenu, od vladavine Arpadovića do konačno Habsburgovaca, zaključno s krajem Prvog svjetskog rata.

kaznenih djela. Nakon 1850. državno odvjetništvo uvodi se u cijeloj Austrijskoj Monarhiji, pa tako i u kraljevinama Hrvatskoj i Slavoniji. Zakonom od 17. svibnja 1875., kojim je uveden novi kazneni postupovnik za kraljevine Hrvatsku i Slavoniju, konačno je uređeno državno odvjetništvo u smislu kaznenog procesnog prava kakvo je postojalo sve do kraja Austro-Ugarske Monarhije. Unutarnji ustroj državnog nadodvjetništva i državnih odvjetništava posebno je uređen specijalnim Zakonom od 31. prosinca 1891.

Ključne riječi: državno odvjetništvo, državno nadodvjetništvo, javni tužitelj, javna optužba, kraljevine Hrvatska, Slavonija i Dalmacija

1. Uvod

Danas je državno odvjetništvo uređeno Zakonom o državnom odvjetništvu („Narodne novine” broj 67/2018., 21/2022.) koji definira državno odvjetništvo u čl. 3. st. 1. kao samostalno i neovisno pravosudno tijelo ovlašteno i dužno postupati protiv počinitelja kaznenih djela i drugih kažnjivih djela, poduzimati pravne radnje radi zaštite imovine Republike Hrvatske te podnositi pravna sredstva za zaštitu Ustava Republike Hrvatske i zakona.

U stavku 2. tog članka propisano je da državno odvjetništvo obavlja svoje ovlasti na osnovi Ustava Republike Hrvatske, međunarodnih ugovora koji su dio pravnog poretka Republike Hrvatske, pravne stečevine Europske unije, zakona i drugih izvora prava.²

U našoj pravnoj historiografiji nema puno radova o državnom odvjetništvu, koje je u svojem osnivanju i radu marginalizirano jer su se pravni autori uglavnom bavili organizacijom sudova i odnosom sudstva i uprave. Razlog tomu je možda i taj što se državno odvjetništvo ustrojilo relativno kasno u našem pravnom sustavu, prateći razvitak kaznenog procesnog prava u austrijskim i njemačkim zemljama, s određenim vremenskim odmakom.

Kakav je bio razvitak i položaj državnog odvjetništva u kraljevinama Hrvatskoj, Slavoniji i Dalmaciji, u državnopravnom ustrojstvu Habsburške Monarhije, odnosno Austro-Ugarske Monarhije, pokušat ćemo prikazati dalje u radu.

2. Državno odvjetništvo u dosadašnjoj pravnoj književnosti

Već je rečeno da su se pravni pisci koji se bave poviješću prava i pravnih instituta na hrvatskom području, koje zauzima povijesni teritorij kraljevina Hrvatske, Slavonije i Dalmacije, uključivo Istru, Rijeku i nekadašnju Dubrovačku Republiku, vrlo rijetko

² Članak 3. Zakona o državnom odvjetništvu, „Narodne novine” broj 67/2018., 21/2022.

u svojim istraživanjima i posljedično radovima bavili institucijom državnog odvjetništva od njegova nastanka do vremena današnje Republike Hrvatske.

Zato ovdje možemo navesti samo nekoliko radova i dijelova sinteza u kojima se razmatra državno odvjetništvo, njegov djelokrug i značenje od osnutka i uvođenja tog tijela u pravosudni sustav.

Prvi je o ustrojstvu državnog odvjetništva u Hrvatskoj pisao Stjepan Posilović u svojem članku *Postanak, razvitak i ustrojstvo državnog odvjetništva*³, koji je objavljen u Mjesečniku Pravničkoga društva u Zagrebu još 1884. godine. Posilović daje povijesni uvod u nastanak institucije državnog odvjetništva, a zatim opširno piše o francuskom ustroju kroz povijest. Poslije iznosi pregled institucije državnog odvjetništva po državama, pa sumarno piše o tužiteljstvu ili državnom odvjetništvu u Njemačkom Carstvu, Engleskoj, Škotskoj, Irskoj, Italiji, Holandiji, Srbiji, Belgiji i Rusiji. Opširno navodi nastanak i početak djelovanja instituta državnog odvjetništva u Ugarskoj i Hrvatskoj. Ističe da je u Austrijskoj Monarhiji institucija državnog odvjetništva uvedena carskim patentom 17. siječnja 1850., a u kraljevinama Hrvatskoj, Slavoniji i Ugarskoj uvedeno je državno odvjetništvo naredbom Ministarstva pravosuđa od 30. lipnja 1850. Nakon toga opisuje ustroj s obzirom na nove zakonske regulative iz 1873. i 1875. godine.

Nakon Posilovića o državnom je odvjetništvu pisao Nikola Ogorelica u svojem znamenitom djelu *Kazneno procesualno pravo s osobitim obzirom na judikaturu Kraljevskog stola sedmorice i Kasacionoga suda bečkoga*⁴, koji na više mjesta spominje nastanak, razvoj i ondašnji opseg poslova državnoga odvjetništva. U tom opsežnom djelu Ogorelica uz druge teme iz procesnog kaznenog prava donosi pregled povijesnog razvitka kaznenog procesnog prava i pripadajuće literature. U tom dijelu knjige se bavi i poviješću institucije državnog odvjetništva s naglaskom na francuski ustroj i poslije hrvatski kazneni postupak, koji je tada bio pozitivnopravni propis.

O instituciji državnog odvjetništva još je pisao i Milan Smrekar u monumentalnom djelu *Priručnik za političku upravnu službu u kraljevinah Hrvatskoj i Slavoniji*, koje je tiskano u pet opsežnih svezaka od 1899. do 1905.⁵ Smrekar donosi ustrojstvo državnog

³ Posilović, Stjepan, *Postanak, razvitak i ustrojstvo državnog odvjetništva*, Mjesečnik Pravničkoga društva u Zagrebu, 1884., br. 2, str. 90–97 i br. 3., str. 167–175. *Ibid.*, str. 95.

⁴ Ogorelica, Nikola, *Kazneno procesualno pravo s osobitim obzirom na judikaturu Kraljevskog stola sedmorice i Kasacionog suda bečkoga*, Naklada Kralj. Hrvat.-Slavon.-Dalmat. zemaljske vlade, Zagreb, 1899., str. 11–121.

⁵ Smrekar, Milan, *Priručnik za političku upravnu službu u kraljevinah Hrvatskoj i Slavoniji*, Naklada Ignjata Granitza, Zagreb, 1899., str. 676–684.

odvjetništva prema Zakonu od 17. svibnja 1875. i Rješenja od 17. kolovoza 1882. Ističe da je prema procesnom zakonu najvažniji zadatak državnog odvjetništva kazneni progon za počinitelje kaznenih djela. Citira propise i piše o uređenju državnog nadodvjetništva i pripadajućih državnih odvjetništava.

Od modernih pravnih pisaca o državnom odvjetništvu u Hrvatskoj i Slavoniji pisao je Dalibor Čepulo. Čepulo u radu *Izgradnja modernog hrvatskog sudstva 1848. – 1918.*⁶ piše o ulozi državnog odvjetništva u zastupanju zemaljskog fiska i nešto o unutarnjem ustrojstvu i u odnosu prema sudbenoj vlasti.⁷ Ističe da je prema Zakonu o kaznenom postupku iz 1853. bio izmijenjen i sustav državnog odvjetništva jer su nakon prvotne odvojenosti od suda državni tužioc i tada ušli u sastav suda. Prema tom sustavu je pri Banskome stolu u Zagrebu u položaju vijećnika bio i državni nadodvjetnik, koji je bio podređen ministru pravosuđa, a nakon osnivanja Zemaljske vlade 1869. bit će podređen odjelnom predstojniku za pravosuđe Zemaljske vlade, dok će u sastavu svakog sudišta prvog stupnja (poslije sudbenog stola) biti po jedan državni odvjetnik hijerarhijski podređen državnom nadodvjetniku.⁸

Ivan Beuc u knjizi *Povijest institucija državne vlasti kraljevine Hrvatske, Slavonije i Dalmacije* piše o državnom odvjetništvu u domeni kaznenog pravosuđa, o njegovu službenom osnutku, djelokrugu prema Zakonu o kaznenom postupku iz 1853. i o unutarnjem ustroju.⁹

O instituciji državnog odvjetništva neka je razmatranja iznio Ante Novokmet u članku *Austrijski zakon o kaznenom postupku iz 1853. godine s osvrtom na njegovu ulogu u povijesti hrvatskog kaznenog procesnog prava.*¹⁰ Novokmet piše iz rakursa kaznene procedure zakona iz 1853. o ulozi državnog odvjetnika kao javnog tužitelja u progonu kaznenih djela te njegovim ovlastima.

Na kraju spominjemo i rad Vladimira Ljubanovića *Novo hrvatsko pravo državnog odvjetništva*¹¹, u kojem autor opisuje status državnog odvjetništva ustrojen prema novom

⁶ Čepulo, Dalibor, *Izgradnja modernog hrvatskog sudstva 1848. – 1918.*, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, 56, 2006., b. 2 – 3, str. 325–357.

⁷ *Ibid.*, str. 353.

⁸ *Ibid.*, str. 334.

⁹ Beuc, Ivan, *Povijest institucija državne vlasti kraljevine Hrvatske, Slavonije i Dalmacije*, Zagreb, 1985., str. 318–319.

¹⁰ Novokmet, Ante, *Austrijski zakon o kaznenom postupku iz 1853. godine s osvrtom na njegovu ulogu u povijesti hrvatskog kaznenog procesnog prava*, Pravni vjesnik, 2011., vol. 27., br. 2., str. 75–117.

¹¹ Ljubanović, Vladimir, *Novo hrvatsko pravo državnog odvjetništva*, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, Zagreb, vol. 8., br. 2/2021., str. 3–29.

Zakonu o državnom odvjetništvu („Narodne novine” broj 88/2001.), ali to prelazi opsege ovoga rada, pa se nećemo upuštati u komentiranje rada.

Na mrežnim stranicama DORH-a postoji tekst koji nije pisan u formi znanstvenog rada pod naslovom *Državno odvjetništvo u Hrvatskoj*, koji je potpisao zamjenik glavnog državnog odvjetnika Republike Hrvatske Dragan Novosel¹², a nastao je nakon 4. studenog 2005., kada je na godišnjem savjetovanju državnih odvjetnika, održanom na Brijunima, prihvaćen prijedlog o uspostavi Dana državnog odvjetništva u Republici Hrvatskoj 24. svibnja. U tekstu se u najkraćim crtama donosi historijat državnog odvjetništva u Hrvatskoj.

3. Povijesni pregled institucije državnoga odvjetništva i promjene u kaznenom postupku s kraja XVIII. stoljeća

U kaznenopravnim stvarima sudski kazneni postupak nije uvijek bio nalik na ovaj kakav poznajemo danas. Ne odlazeći u daleku prošlost, dovoljno se osvrnuti na značajke kaznenog sudskog postupka na europskom tlu od polovine do kraja XVIII. stoljeća. Prevladavao je tip inkvizicijskog kaznenog postupka u najvećem dijelu Europe. To je postupak kasnog feudalizma koji se zadržao kao oblik kaznenog postupka u većini zemalja gdje je na vlasti bio prosvijećeni apsolutizam, bez obzira na to je li bila riječ o monarhijama ili republikama. Još je Bayer napisao da se „... inkvizicioni (sada inkvizicijski, op. a.) krivični (sada kazneni, op. a.) postupak može okarakterizirati kao jednostavno uredovanje sudskih organa u slučaju vjerojatnosti da je počinjeno krivično djelo, sa svrhom da se ustanovi je li to krivično djelo zaista počinjeno, tko ga je počinio i da se na počinitelja primijeni kazna predviđena materijalnim krivičnim pravom. Inkvizicioni se postupak dijeli na dva glavna dijela, na istragu i na suđenje...”¹³

Glavni nedostatak tog kaznenog postupka je velika važnost istrage koju provodi istražitelj ili inkvirent jer je u toj ulozi kumulirano više različitih funkcija iz nekoliko faza postupka. Sud je sudio na temelju spisa iz istrage koji je detaljno predočio sudu sve dokaze koje je inkvirent proveo. Inkvirent je imao ovlasti i određivati istražni zatvor i primijeniti torturu prema okrivljeniku.¹⁴

¹² Novosel, Dragan, *Državno odvjetništvo u Hrvatskoj*, <https://dorh.hr/sites/default/files/dokumenti/2021-09/poceci-povijesti-drzavnog-odvjetnistva-u-hrvatskoj.pdf>, pristupljeno 10. listopada 2025.

¹³ Bayer, Vladimir, *Jugoslavensko krivično pravo*, knjiga prva, Uvod u teoriju krivičnog prava, Pravni fakultet Zagreb, Zagreb, 1982., str. 16.

¹⁴ *Ibid.*, str. 17–19.

Kao što je rečeno, takav je postupak prevladavao u Europi, s iznimkom Engleske. Engleska je uslijed svojih specifičnih prilika uspjela zadržati akuzatorski kazneni postupak čije su glavne značajke bile da su tužitelj i okrivljenik ravnopravne stranke u postupku, pri čemu se kao tužitelj mogao pojaviti svaki građanin kraljevstva koji tada nastupa u ime kralja. Rasprave su bile javne pred sudom i primjenjivana su načela usmenosti i neposrednosti. Razvio se i institut porote, a tortura kontinentalnoeuropskoga tipa bila je nepoznata.¹⁵

U takvom vremenu kasnog feudalizma druge polovine XVIII. stoljeća pojavio se mladi talijanski pravnik koji je svojom nevelikom knjigom uvelike utjecao na izmjenu kaznenog procesnog prava diljem Europe. Bio je to Cesare Beccaria, koji je 1764. u Livornu anonimno objavio svoju znamenitu knjigu *Dei delitti e delle pene* (*O zločinima i kaznama*). Knjiga je znamenita po tome jer su prvi put na jednom mjestu objavljena načela reforme kaznenog prava, koja su iznesena sustavno i koncizno.¹⁶

Imajući u fokusu temu našega rada, neobično je važno što je Beccaria predložio uvođenje ili osnivanje svojevrsnog „komesara” čija bi funkcija bila da u ime države podiže optužbe protiv onih koji su prekršili zakon.¹⁷

Ipak, bez obzira na anglosaksonsku pravnu doktrinu o formi kaznenog postupka, prema kojoj je još u srednjem vijeku postojala razdvojenost optužbe od suda¹⁸, najvažniju ulogu u kontinentalnom pravu i razvoju kaznenog procesa imala je Francuska.

Već je Beccaria uvidio velike razlike u pravnim sustavima Francuske s drugim europskim državama, pa je na njega znatno utjecala i knjiga *O dubu zakona* (*De l'Esprit des lois*), koju je veliki francuski pravnik i filozof Montesquieu objavio još 1748.¹⁹ U tom djelu među ostalim Montesquieu raspravlja i o problemima ondašnjega kaznenog zakonodavstva, a u duhu prosvjetiteljske filozofije.

Francuska je još od kraja XIII. i početka XIV. stoljeća imala pred patrimonijalnim i kraljevskim sudovima institut javnog tužioca (*procureur*), kojeg postavlja kralj da u sudskim sporovima zastupa privatne fiskalne interese krune, a osobito u kaznenim postupcima u kojima su se uvelike izricale novčane kazne i konfiskacije. U početku se dopuštalo da ulogu tužioca obavljaju i odvjetnici, da bi nakon Ordonance Filipa

¹⁵ Cvitanić, Antun *Uvod* u knjizi Cesare Beccaria, *O zločinima i kaznama*, Logos, Split, 1984., str. 13. Isto i Bayer, Vladimir, *Jugoslavensko krivično...*, str. 13.

¹⁶ Cvitanić, Antun, *Uvod...*, str. 13–14.

¹⁷ *Ibid.*, str. 44.

¹⁸ Ogorelica, Nikola, *Kazneno procesualno pravo*, str. 33–40.

¹⁹ *Ibid.*, str. 13.

IV. Lijepog iz 1302. to bilo zabranjeno. Zastupnici interesa krune u postupcima su se u početku nazivali *procureurs du roi*. Krajem XV. stoljeća preobrazbom Francuske iz srednjovjekovne u modernu državu dolazi do promjena i u kaznenom zakonodavstvu. Tako *procureurs du roi* postaju *ministere public* i njihov glavni djelokrug rada postaje kaznenoprocetni koji se sastojao od prijavljivanja delikata sudu, sudjelovanja u kaznenim istragama, predlaganja kazni, izvršenja kazni i nadzora nad sudskim poslovanjem kao čuvara zakona. Taj opseg i djelokrug imali su do kraja XVIII. stoljeća, odnosno do Velike francuske buržoaske revolucije, kada im je položaj u okviru kaznenog postupka nešto izmijenjen. Položaj tužioca u Francuskoj je konačno uređen zakonom iz 1808., *Code d'instruction criminelle*, a dijelom i u organizacijskom zakonu Napoleona I. iz 1810. Prema Napoleonovom zakonu osim kaznenoprocetne uloge, dobivaju još građanskoprocetni i upravn nadzorni djelokrug.²⁰

Francuski sistem uređenja kaznenog procesa, a time i javne optužbe, odnosno *Code d'instruction criminelle* znatno je utjecao na države u okružju, pa i šire, kao što su Njemačko Carstvo, Austrijsko Carstvo, Kraljevina Italija, Švicarska, Rusija, Nizozemska, Danska i dr.²¹ Kao da je to bio opći poziv za reformom kaznenog procesnog prava u Europi i ujedno ozakonjenje novih spoznaja kaznenog prava uopće, s naglaskom na većim pravima obrane optuženih osoba u sudskom kaznenom postupku.

4. Nastanak i rad institucije državnoga odvjetništva u Dalmaciji

Poznata je činjenica da je Dalmacija imala drukčiji državnopravni razvitak od Hrvatske i Slavonije, slijedom povijesnih okolnosti. Kada je Mletačka Republika posegnula za Dalmacijom na temelju sramne kupoprodaje od 9. srpnja 1409., kojom je kralj Ladislav Napuljski prodao Veneciji gradove Zadar, Novigrad, Vranu i otok Pag, kao i sva svoja prava na Dalmaciju za 100.000 dukata²², mletački posjed uglavnom se zaokružio

²⁰ Ogorelica, Nikola, *Kazneno procesualno*, str. 40–41.

Ogorelica donosi opširnu literaturu na koju se poziva, od koje najznačajniju i mi prenosimo ovdje: Rauter, *Traité théorique et pratique du droit criminel français*, 2 Vol. Paris, 1836., Bruxelles, 1837.

Trébutien, *Cours élémentaire du droit criminel français*, 2 Vol. Paris 1854., II. dio 1884.

Ortolan, *Résumé des éléments de droit penal (penalité, juridictions, procédure)*, Paris, 1874.

²¹ Ogorelica, Nikola, *Kazneno procesualno*, str. 45–46.

²² Novak, Grga, *Jadransko more u sukobima i borbama kroz stoljeća*, Beograd, 1962., str. 243–251.

Mletačko zauzimanje Dalmacije potrajalo je od njezine prodaje 1409. sve do 1420.

Novak, Grga., *Prošlost Dalmacije*, Zagreb, 2001., str. 119–121.

Venecija je postupno napredovala u osvajanju Dalmacije, pa su se, kao što je rečeno, 22. lipnja, odnosno 28. lipnja 1420., Veneciji predali gradovi Trogir i Split, a nakon toga su se Mlečanima predali i otoci hvarske komune – Hvar, Brač, Vis i tada Korčula. Tako je zaokružena Dalmacija kao mletački

oko 1420. s još nekim kasnijim proširenjima. Time je Dalmacija bila pravno i faktički odvojena od Hrvatsko-Ugarskog Kraljevstva. Vlast Mletačke Republike zadržala se na teritoriju Dalmacije sve do 1797., kada je Mirom u Campoformiju prestala postojati Prejasna Republika, a Dalmacijom je kratkotrajno zagospodarila Austrija, ali će već 1806. Dalmacija doći pod vlast Francuza, uključujući i Dubrovačku Republiku.²³

Austrija je za svoje prve vladavine Dalmacijom, koja je trajala od 1797. do 1806., učinila u sudskim stvarima značajan napredak od zaostalog mletačkog sustava, u početku zahvaljujući sposobnom dvorskom čovjeku knezu Raimondu Thurnu²⁴, koji je izravno bio podvrgnut Dvorskoj kancelariji u Beču. Austrijsko kazneno zakonodavstvo desetljećima je bilo regulirano Općim zakonom o kaznenom postupku iz 1768. (*Constitutio Criminalis Theresiana*), koji je stupio na snagu 31. prosinca 1768.²⁵ Tim procesnim zakonom bilo je određeno da niži sudovi u kaznenim postupcima mogu voditi za teža kaznena djela, uključujući i čarobnjaštvo, samo istragu, a nakon završene istrage predmet moraju poslati višem sudu na daljnji postupak. Viši sud mora spise sa svojim mišljenjem poslati carici koja će donijeti konačnu odluku.²⁶ Nakon ovako uređenog kaznenog procesa Austrija je pristupila reformama, koje je proveo tek Leopold II., donoseći novi *Strafprozessordnung*, kao dio *Allgemeine Kriminalgerichtsordnung* 1796.²⁷ Tako je austrijski procesni kazneni zakon bio reformiran i osuvreme-

posjed, izuzev Omiša s Krajinom, Poljica, Senja i Krka, jer su se i spomenuti lokaliteti tada smatrali Dalmacijom. Omiš se predao Veneciji 1444., a Ivan Frankopan predao je dobrovoljno Veneciji Krk 22. veljače 1480.

Dakle, od 1420., kada je faktično zaokružen posjed mletačke Dalmacije i ondje uspostavljena vlast Venecije, Dalmacija više nije bila u sastavu Hrvatsko-Ugarskog Kraljevstva.

Čokolić, Atila, *140 godina neovisnog odvjetništva u Hrvatskoj, Odvjetništvo u hrvatskim zemljama i organizacija sudova od početka XIX. stoljeća do 1868., odnosno 1886. godine*, Odvjetnik, god. 81., br. 3-4, Zagreb, 2008., str. 27–37.

²³ Foretić, Vinko, *Povijest Dubrovačke Republike do 1808.*, knjiga druga, Matica hrvatska, Zagreb, 1980., str. 465.

Dana 31. siječnja 1808. Dubrovačka Republika službeno je ukinuta po proglasu glavnog francuskog vojnog zapovjednika generala Marmonta te je potpala pod izravnu francusku vlast.

²⁴ Maštrović, Vjekoslav, *Razvoj sudstva u Dalmaciji u XIX. stoljeću*, JAZU, Zagreb, 1959., str. 23–40.

Knez Raimondo Thurn upravljao Dalmacijom od srpnja 1797. do srpnja 1799. Iako je za glavara civilne uprave u Dalmaciji bio predviđen guverner, taj nikada nije postavljen, već je Thurn za cijelog boravka u Dalmaciji ostao kao civilni upravitelj s titulom komesar (*commisario*).

²⁵ Baltl, Hermann. i Kocher, Germot, *Österreichische Rechtsgeschichte*, 10. Auflage, Leykam, Graz, 2004., str. 186.

Bayer, Vladimir, *Ugovor s davlom, procesi protiv čarobnjaka u Evropi a napose u Hrvatskoj*, Informator, Zagreb, 1982., str. 304.

²⁶ Bayer, Vladimir, *Ugovor...*, str. 306.

²⁷ Baltl, Hermann i Kocher, Germot, *Österreichische...*, str. 186.

njen, a počeo se primjenjivati, doduše za kratko, u novostečenim zemljama, nakon Mira u Campoformiju. Osim znatnih intervencija u građanskom sudskom postupku, Thurn je kao izrazito važne promjene uveo u Dalmaciju austrijski Zakonik zločina i kazni i krivični postupak (*Il codice sopra i delitti e le pene; e la procedura criminale Austriaca*). Tako su već 1799. tiskane u Zadru na talijanskom jeziku, među drugim knjigama, i *Regolamento generale della procedura giudiziaria per le cause criminali*, koje su znatno pomogle sudskoj vlasti, a i približile su Kraljevini Dalmaciju pravnom poretku kakav je vladao u austrijskim zemljama.²⁸

Ovo stanje nije potrajalo jer Austrija gubi sve pokrajine na Jadranu, uključujući i Dalmaciju, nakon mira u Požunu 26. prosinca 1805. Formalno su 28. siječnja 1806. Dalmacija i Albanija (Boka kotorska) pripojene francuskoj kraljevini Italiji pod vlašću Napoleona I.²⁹

U Dalmaciji, Istri i karlovačkom okrugu te slovenskim krajevima³⁰ za kratkotrajne francuske vladavine, koja je trajala od 1806. do 1813., a unutar koje razlikujem Dandolo period 1806. – 1809.³¹, kada je pokrajina Dalmacija potpadala pod Kraljevinu Italiju sa sjedištem u Milanu, i drugi period 1810. – 1813., kada je Dalmacija bila uključena u Iliriju ili Ilirske provincije (*Les Provinces Illyriennes*) sa sjedištem u Ljubljani, kao jedna od šest građanskih pokrajina, plus jedna vojnička pokrajina, postojala je institucija kraljevskog tužitelja koji je zastupao optužbu u kaznenim deliktima pred kaznenim sudovima.³² Dakle, francuska uprava uvela je i svoje materijalne i procesne zakone na novostečenom području hrvatskih zemalja. U nastavku uređenja sudstva nakon prve austrijske vladavine Dandolo je po francuskom principu nakon uređenja sudova ustrojio i instituciju državnog odvjetništva, koja se zvala kraljevski tužitelj. Njihova uloga je postojala već na najnižoj razini kod pomirbenih sudova (*Giudice di Pace*) koji su sudili i u kaznenim stvarima. Pomirbeni sudac morao je biti na raspolaganju kraljevskom tužitelju za ona počinjena kaznena djela za koja se provodila istraga ako ju je provodio sam kraljevski tužitelj. U postupcima pred okružnim sudovima (*Tribunali di prima Instanza*) kraljevski tužitelji zastupali su optužbu i mogli ulagati prizive, a kod rasprava kod prizivnog suda (*Corte d'Appello*) obvezatna je bila prisut-

²⁸ Maštrović, Vjekoslav, *Razvoj sudstva*, str. 37 i 102.

²⁹ *Ibid.*, str. 44.

³⁰ Vilfan, Sergej, *Uvod v pravno zgodovino*, Uradni list, Ljubljana, 2022., str. 107.

³¹ Napoleon je 26. travnja 1806. za generalnog providura za Dalmaciju imenovao Vincenza Dandola, učenog i sposobnog organizatora iz Mletaka, kojem su povjereni civilni poslovi. Maštrović, Vjekoslav, *Razvoj sudstva*, str. 45.

³² Beuc, Ivan, *Povijest institucija*, str. 357–358. Maštrović, Vjekoslav, *Razvoj sudstva*, str. 50–51.

nost glavnog kraljevskog tužitelja.³³ Inače, francuski Zakon o kaznenom (krivičnom) postupku u Dalmaciji je objavljen po Dandolu 8. rujna 1807. Najvažnije je to što je u Dalmaciji početkom XIX. stoljeća uveden u kaznenom postupku akuzatorski princip odvojenosti sudstva od optužbe, odnosno uspostavljena institucija kraljevskog tužitelja ili državnog odvjetnika.

Najvažniji dokaz o uspostavi potpuno novog pravnog poretka, a time i sudstva, jest Marmontov proglas ili odluka od 31. siječnja 1808. o ukinuću Dubrovačke Republike u kojem se u članku 1. navodi da se Dubrovačka Vlada i Senat raspuštaju, dok je u članku 2. odlučeno da se sadašnji građanski i kazneni sudovi raspuštaju.³⁴ To je značilo da francuska uprava uvodi posve novo pravo i postupke prema kojima će novoformirani sudovi ubuduće postupati. Prominentnom odlukom Francuzi su uspostavili potpunu vlast u novostečenoj pokrajini Dubrovačkoj Republici, kao južnom dijelu Dalmacije, a time su afirmirali i počeli primjenjivati svoje pravo u kaznenim i građanskim stvarima.³⁵

Dakle, možemo reći da institucija državnog odvjetništva u Hrvatskoj ili bolje rečeno u jednom njezinu dijelu ipak seže u nešto dalju prošlost i ima dulju tradiciju od one kako se u spomenutoj literaturi navodi.

5. Institucija državnoga odvjetništva u Hrvatskoj i Slavoniji

U kraljevinama Hrvatskoj (Slavoniji) i Ugarskoj uvedeno je državno odvjetništvo naredbom Ministarstva pravosuđa od 30. lipnja 1850.³⁶, kako je to i objavljeno u

³³ *Ibid.*, str. 51.

³⁴ Foretić, Vinko, *Povijest Dubrovnika*, str. 465.

³⁵ Francuzi su već početkom 1806. zauzeli bivše austrijske posjede, pa tako i Dalmaciju, s Dubrovačkom Republikom. Prilikom ulaska francuskih trupa u Zadar 17. veljače 1806. izdan je i proglas o prestanku austrijske vladavine (Bradyjev proglas – proclan), koji je tiskan na hrvatskom, francuskom i talijanskom jeziku. Sudstvo je u Dalmaciji, osim Dubrovačke Republike, uređeno Napoleonovim dekretom od 4. rujna 1806. Međutim, dubrovački proglas je iz 1808. jer je Republika dokinuta tim proglasom, a formalno je postojala od 1806. do 1808., zajedno sa sačuvanim institucijama izvršne i sudbene vlasti, dok u ostalom dijelu Dalmacije to nije bio slučaj. Maštrović, Vjekoslav, *Razvoj sudstva*, str. 45 i 104.

³⁶ Već je ministarstvo pravosuđa interveniralo svojom naredbom od 26. rujna 1852. na kazneni postupovnik od 1850. Naredba se odnosila na general-prokurateure i državna odvjetništva kako imaju voditi pregledne registre kaznenih presuda koje su izrečene radi zločina, prijestupa i prekršaja te o tomu davati obavijesti kaznenim sudovima.

Naredba ministarstva pravosuđa od 26. rujna 1852., d. z. v. list, komad LX., izdanje od 12. listopada 1852., str. 849–850.

Državno-zakonskom i vladnom listu br. 259 za godinu 1850.³⁷ Institucija državnog odvjetništva pretrpjet će određene promjene već carskim naredbama od 20. i 21. siječnja 1852., da bi novim kaznenim postupkom od 29. srpnja 1853. i naredbom Ministarstva pravosuđa od 3. kolovoza 1854. institucija državnog odvjetništva bila uvedena u cijelu Monarhiju, osim područja Vojne krajine.³⁸ Po tom zakonu i naredbama državno odvjetništvo je zadobilo osnovnu (i jedinu) funkciju, a to je zastupati optužbu i svoje djelovanje ograničiti samo na kazneni postupak. Daljnje reguliranje institucije državnog odvjetništva dogodilo se novim kaznenim postupnikom koji je donesen 17. svibnja 1875. Iz zakona je jasno određena zadaća državnog odvjetništva, pa je njegov najvažniji zadatak bio kazneni progon. Bilo je pozvano na obavljanje izvida nakon prispjeca kaznenih prijava i uz sudjelovanje „... vlasti sigurnosnih, sudova kotarskih i sudaca istražitelja, u svrhu, da se kaznena stvar na čisto izvede u objektivnom i subjektivnom pravcu ter pri tom nije vezano na osobite formalnosti, ono stavlja predloge, koji određuju tečaj i pravac iztragi od početka do kraja, ono je ovlašteno, da prema stanju stvari zavrigne prijavu, ili da – i bez predloga na provedenje iztrage – preda tužbovnicu, njemu je dužnost, da zastupajući javnu optužbu, odsudno utiče na tečaj glavne razprave, ono može još za vrijeme same glavne razprave, prema promijenjenim okolnostim slučaja, od optužbe odstupiti, ono je u prvom redu pozvano, da protuzakonito možebit koje rješenje napada propisanim putem. Nema dakle sumnje, da od umjestnoga odlučnoga postupanja državnoga odvjetništva zavisi uspjeh celoga postupka...”.³⁹

Prema odredbama kaznenog postupka iz 1875. državni (nad)odvjetnik je u zastupanju javne optužbe bio jedna od stranaka u sudskom postupku, i to ona aktivna. S gledišta državnog prava, Ogorelica definira državno odvjetništvo kao jedinstvenu, nedjeljivu, banu podčinjenu **pravosudno upravnu** od sudova nezavisnu vlast, koja kao predstavnica države ima da oživotvorava kaznenopravni zahtjev, koji se rađa sa počinjenjem kažnjiva djela. Sa gledišta kazneno-procesualnog prava smatra se ono strankom.⁴⁰

³⁷ Posilović, Stjepan, *Postanak*, str. 95.

Carske vlasti u Dalmaciji uvode državno odvjetništvo carskom naredbom od 17. srpnja 1850. Maštrović navodi da je to uslijed uvođenja novog kaznenog postupka u Austriji od 17. siječnja 1850., kada je inkvizitorsko načelo zamijenjeno akuzatorskim te je uspostavljena funkcija javnog tužitelja.

Maštrović, Vjekoslav, *Razvoj sudstva*, str. 73; Beuc, *Povijest institucija*, str. 318.

³⁸ Posilović, Stjepan, *Postanak*, str. 95.

³⁹ Smrekar, Milan, *Priručnik*, str. 676–677.

⁴⁰ Ogorelica, Nikola, *Kazneno procesualno*, str. 205.

Državni nadodvjetnik ili državni odvjetnik imao je ovlasti u svako vrijeme i u svakom stadiju postupka oduzeti kaznenu stvar iz rada svojeg podčinjenog i preuzeti je u svoj rad ili ustupiti drugom članu državnog odvjetništva u rad. Prvi je institut devolucija, a drugi supstitucija u hijerarhijskom unutarnjem ustrojstvu državnih odvjetništava.⁴¹ Značajan je i odnos sudova i državnih odvjetništava prema slovu procesnog zakona. Već je u § 32. Kaznenog postupka iz 1875. uređeno da su između sebe sudovi i državni odvjetništva neovisni. To znači da sudovi nisu imali nad državnim odvjetništvima disciplinske (karnosne) vlasti, za razliku od vlasti kakvu su imali nad odvjetnicima na temelju Odvjetničkog reda od 24. srpnja 1852., koji je vrijedio za Ugarsku, Hrvatsku, Slavoniju, tamiški Banat i srbsku Vojvodinu.⁴² Sudovi su eventualno mogli o propustima državnih odvjetnika izvijestiti njihove nadređene o konkretnom procesnom propustu.⁴³

Organizacijski gledano, državni tužitelji ušli su u sastav sudova i takvo je stanje ostalo sve do 31. prosinca 1891., kada je donesen Zakon o ustrojstvu državnog nadodvjetništva i državnih odvjetništava u Kraljevinama Hrvatskoj i Slavoniji. Tim propisom su državna odvjetništva bila ponovno odvojena od sudova.

Prema kaznenom postupku iz 1875. poslovi državnog odvjetnika propisani su u § 27.:

- a) „U postupku iztražnom udioničtvovati, kao što je potanko razloženo u ovom zakonu;
- b) Po zaglavljenom postupku iztražnom o zločinstvih ili prestupcih činiti sudu primjeren predloge;
- c) Pri glavnoj razpravi o zločinstvih i prestupcih ima državni odvjetnik obavljati poslove javnog tužitelja na korist javne sigurnosti i zakona;
- d) Zagledavati u sve spise, koji u postupku kaznenom glede prekršaja dolaze povodom uporabe pravnog lieka na sudbeni stol;
- e) Pregledavati iztrage radi prekršaja, koje se voditi imadu kod sudova kotarskih, nalazećih se u okolišu sudbenoga stola, udioničtvovati kod ustmenih rasprava radi prekršaja, kao i obće opazke svoje o tom stavljati do znanja državnomu nadodvjetniku;
- f) U slučajevih zakonom dopuštenih proti izrečenim sudbenim riešitbam, za koje obnadje, da nisu stvoreneu smislu zakona, poprimiti pritužbu, priziv odnosno žalbu ništovnu na više oblasti sudbene, i

⁴¹ *Ibid.*, str. 207.

⁴² Čokolić, Atila, *Austrijski Advokaten ordnung – odvjetnički (advokatski) red iz 1852. g. i njegovo važenje na području Vojvodine*, Glasnik, god. 90., knjiga 78, br. 9-12, Novi Sad, septembar – decembar 2018., Advokatska komora Vojvodine, str. 339–340.

⁴³ Ogorelica, Nikola, *Kazneno procesualno*, str. 210.

- g) U obće za svega postupka kaznenoga skrbiti, da se obdržavaju zakoni i da se odvraća svako otezanje.⁴⁴

Osim svojeg redovitog posla – zastupanja optužbe – državni su odvjetnici osim opisanih poslova koji su taksativno navedeni prema § 27. bili ovlašteni izjaviti i pravne lijekove u korist okrivljenika, primjera radi, prema §§ 278., 279., 295. i 415. Kaznenog postupka iz 1875., a koji su ništavna žalba, priziv i prijedlog za obnovu kaznenog postupka.⁴⁵

U daljnjem § 28. Zakon propisuje da su državni odvjetnici podređeni državnom nadodvjetniku, dok je nadodvjetnik podređen banu.⁴⁶

Kako je već rečeno, Zakonom od 31. prosinca 1891. detaljno je uređen položaj, način rada i nadležnost državnog odvjetništva, odnosno državnog nadodvjetništva. Tako je već u § 1. uređeno da se drž. odvjetništva i drž. nadodvjetništvo odjeljuju od sudova, pa tom odlukom zadobivaju poseban status.⁴⁷ Uređena je i subordinacija na način da su državna odvjetništva podređena drž. nadodvjetništvu, dok su svi zajedno počinjeni izravno banu (§ 2. Zakona). Način izbora – imenovanja uređen je na način da drž. nadodvjetnika, njegove zamjenike i državne odvjetnike, imenuje kralj, na prijedlog bana (§ 3. Zakona), dok ostale činovnike imenuje ban na prijedlog drž. nadodvjetnika.⁴⁸ Razriješiti od funkcije drž. nadodvjetnika, njegove zamjenike i drž. odvjetnike može samo kralj po prijedlogu bana. Istim Zakonom uređeno je i to da državna odvjetništva i državno nadodvjetništvo u smislu propisa u građanskopravnim stvarima moraju zastupati kraljevine Hrvatsku i Slavoniju, županije i zaklade koje su pod upravom zemaljske vlade ili županija (§ 7. Zakona).⁴⁹ Uređeno je i to da se nakon dovršetka parnica, u slučaju uspjeha u sporu, dosuđeni troškovi zastupanja državnog odvjetništva (nadodvjetništva) moraju uplatiti u zemaljsku blagajnu. Kao vrlo važna odredba propisano je da se za slučaj da državni nadodvjetnik ili državni odvjetnici, kao i njihovo osoblje, prouzroče štetu svojom krivnjom odgovaraju za nju. Zakon je stupio na snagu 1. siječnja 1892., a njegova provedba povjerena je banu.⁵⁰

⁴⁴ Kazneni postupnik od 17. svibnja 1875., § 27., knjiga XII., drugo izdanje, Naklada Lav Hartman, uredio Dr. Josip Šilović, Zagreb, 1898., str. 25.

⁴⁵ Kazneni postupnik, str. 200, 213 i 303.

⁴⁶ Kazneni postupnik, § 28., str. 25. Ogorelica, Nikola, *Kazneno procesualno*, str. 206–207.,

⁴⁷ Smrekar, Milan, *Priručnik*, str. 678.

⁴⁸ Smrekar, Milan, *Priručnik*, str. 679.

⁴⁹ *Ibid.*, str. 681.

⁵⁰ *Ibid.*, str. 684.

6. Zaključna razmatranja

Iz opisanog sadržaja ovog rada vidljivo je da je državno odvjetništvo institucija koja ima dugu tradiciju u hrvatskim zemljama, a čiji početak datira još s početka XIX. stoljeća za vrijeme francuske uprave u Dalmaciji i susjednim područjima. Najvažnije je to da se kazneno sudstvo reformiralo na način da su uvedeni novi standardi u prvom redu gledano iz kuta obrane, ali i to da se utemeljila jedna posve nova institucija na ovom području, kojoj je glavni posao postao progon počinitelja kaznenih djela i zastupanje javne optužbe kao javni tužitelj. Nije proteklo mnogo vremena od francuske vladavine da se i Austrija prihvatila opsežnog posla reformiranja kaznenog postupka za cijelu Monarhiju. Tako je već na samoj polovini XIX. stoljeća, 1850., uvedena institucija državnog odvjetništva kao posebno i novo tijelo koje se brine o progonu počinitelja kaznenih djela. Uloga državnog odvjetništva u kraljevinama Hrvatskoj, Slavoniji i Dalmaciji uređivana je kroz gotovo cijelu drugu polovinu XIX. stoljeća, da bi 1891./1892. godine dobila gotovo današnje obrise, jasno, kao proizvod ondašnje kaznenopravne teorije i shvaćanja. Vrlo važno je i to da je državno odvjetništvo steklo svoju ulogu u građanskim sudskim postupcima kao tijelo koje u biti zastupa državu i njezine niže organizacijske oblike. Nije beznačajno ni to da je uvedena odredba da za počinjenu skrivljenu štetu u zastupanju odgovara državno odvjetništvo. U smislu današnjih pravnih shvaćanja temeljni nedostatak ovako uređenog državnog odvjetništva je taj što su bili izravno podređeni izvršnoj vlasti, odnosno banu.

Ipak, bez obzira na nedostatke, takvim uređenjem državnog odvjetništva u hrvatskim zemljama, gdje je u kaznenim stvarima državno odvjetništvo postalo stranka u postupku u odnosu prema okrivljeniku, a koji je položaj zadobio onoga trenutka kada je svojom optužbom potaknuo sudski konflikt između javnog interesa koji je dužan štiti i okrivljenika⁵¹, Hrvatska se svrstala u krug onih zemalja s naprednim uređenjem instituta kaznenog procesnog prava.

⁵¹ Ogorelica, Nikola, Kazneno procesualno, str. 210.

BIBLIOGRAFIJA

- Baltl, Hermann, Kocher, Germot, Österreichische Rechtsgeschichte, 10. Auflage, Leykam, Graz, 2004.,
- Bayer, Vladimir, Jugoslavensko krivično pravo, knjiga prva, Uvod u teoriju krivičnog prava, Pravni fakultet Zagreb, Zagreb, 1982. g.,
- Bayer, Vladimir, Ugovor s đavlom, procesi protiv čarobnjaka u Evropi a napose u Hrvatskoj, Informator, Zagreb, 1982. g.,
- Beuc, Ivan, Povijest institucija državne vlasti kraljevine Hrvatske, Slavonije i Dalmacije, Zagreb, 1985. g.,
- Cvitanić, Antun, Uvod u knjizi Cesare Beccaria, O zločinima i kaznama, Logos, Split, 1984.,
- Čepulo, Dalibor, Izgradnja modernog hrvatskog sudstva 1848 – 1918., Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, 56, 2006., br. 2 – 3,
- Čokolić, Atila, 140 godina neovisnog odvjetništva u Hrvatskoj, Odvjetništvo u hrvatskim zemljama i organizacija sudova od početka XIX. stoljeća do 1868., odnosno 1886. godine, Odvjetnik, god. 81., br. 3-4, Zagreb, 2008.,
- Čokolić, Atila, Austrijski Advokaten ordnung – odvjetnički (advokatski) red iz 1852. g. i njegovo važenje na području Vojvodine, Glasnik, god. 90., knjiga 78, br. 9-12, Novi Sad, septembar - decembar 2018., Advokatska komora Vojvodine,
- Foretić, Vinko, Povijest Dubrovnika do 1808., knjiga druga, Matica hrvatska, Zagreb, 1980.;
- Ljubanović, Vladimir, Novo hrvatsko pravo državnog odvjetništva, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, Zagreb, vol. 8., br. 2/2021.,
- Maštrović, Vjekoslav, Razvoj sudstva u Dalmaciji u XIX. stoljeću, JAZU, Zagreb, 1959. g.,
- Novak, Grga, Jadransko more u sukobima i borbama kroz stoljeća, Beograd, 1962.,
- Novokmet, Ante, Austrijski zakon o kaznenom postupku iz 1853. godine s osvrtom na njegovu ulogu u povijesti hrvatskog kaznenog procesnog prava, Pravni vjesnik, 2011., vol. 27., br. 2.
- Novosel, Dragan, Državno odvjetništvo u Hrvatskoj, <https://dorh.hr/sites/default/files/dokumenti/2021-09/poceci-povijesti-drzavnog-odvjetnistva-u-hrvatskoj.pdf>
- Ogorelica, Nikola, Kazneno procesualno pravo s osobitim obzirom na judikaturu Kraljevskog stola sedmorice i Kasacionog suda bečkoga, Naklada Kralj. Hrvat.-Slavon.-Dalmat. zemaljske vlade, Zagreb, 1899. g.
- Posilović, Stjepan, Postanak, razvitak i ustrojstvo državnog odvjetništva, Mjesečnik Pravničkoga društva u Zagrebu, 1884., br. 2. i br. 3.
- Smrekar, Milan, Priručnik za političku upravnu službu Kraljevinah Hrvatskoj i Slavoniji, Naklada Ignjata Granitza, Zagreb, 1899. g.
- Vilfan, Sergej, Uvod v pravno zgodovino, Uradni list, Ljubljana, 2022.

PROPISI I DOKUMENTI:

Kazneni postupnik od 17. svibnja 1875., knjiga XII., drugo izdanje, Naklada Lav Hartman, uredio Dr. Josip Šilović, Zagreb, 1898.

Zakon ob ustrojstvu državnog nadodvjetništva i državnih odvjetništava u kraljevinah Hrvatskoj i Slavoniji, od 31. prosinca 1891. g.

Red odvjetnički za Ugarsku, Hervatsku, Slavoniu, tamiški Banat i serbsku Vojvodinu, izim Krajine vojničke, od 24. srpnja 1852. Sveobći deržavo – zakonski i vladni list za Cesarevinu Austrian-sku, komad LIII, od 7. Rujna 1852.

Zakon o državnom odvjetništvu ("Narodne novine" br. 67/18., 21/22.)

Naredba ministarstva pravosuđa od 26. rujna 1852., d. z. v. list, komad LX., izdanje od 12. listopada 1852. g.

THE ORIGIN OF THE STATE PROSECUTOR'S OFFICE IN THE KINGDOMS OF CROATIA, SLAVONIA, AND DALMATIA AND ITS POWERS

ABSTRACT

The paper examines the origin and development of the Public Prosecutor's Office in the Kingdom of Croatia, Slavonia and Dalmatia in the mid-19th century. The institution was introduced in Croatia, Slavonia and Dalmatia almost simultaneously with its establishment in other countries of the civil-law system. This occurred at a time when the function of public prosecution was separated from the courts in criminal proceedings and handed over to the Public Prosecutor's Office. Before turning to the main subject, the paper provides an overview of existing literature on the Public Prosecutor's Office and examines the emergence of the public prosecution as an institution in England and France.

The author conducts a chronological analysis of the origins of the Public Prosecutor's Office, presenting public prosecution against criminal offenders on Croatian territory. Under the influence of the French criminal procedure system and during the period of French administration of Dalmatia, Istria, the Karlovac District and Carniola (Slovenia) from 1806 to 1813, the institution of the Public Prosecutor's Office, separate from courts, was established in these regions for the first time. Its jurisdiction consisted of prosecuting perpetrators of criminal offences. The Public Prosecutor's Office in Croatia and Slavonia originated in the mid-19th century, when criminal procedures and criminal legislation were reformed. The final reform concerning the Public Prosecutor's Office was set in stone in 1875 by the Criminal Procedure Act, which defined its powers and jurisdiction.

This paper also presents the internal organisation of the Public Prosecutor's Office, as regulated by later statutory provisions dating from 1891, which defined the scope of its work and its authority in civil cases before courts.

Keywords: State Attorney's Office; State Prosecutor's Office; Public Prosecutor; public prosecution; Kingdom of Croatia, Slavonia and Dalmatia

ATILA ČOKOLIĆ rođen je 1965. godine u Belišću. Diplomirao je na Pravnom fakultetu u Osijeku 1991., gdje je i doktorirao 2011. s temom „Implementacija građanske kodifikacije i institucionaliziranje odvjetništva – advokature u pravni sustav Trojedne Kraljevine Hrvatske, Slavonije i Dalmacije, s osobitim osvrtom na ugovorni odnos odvjetnik – klijent”. Od 1995. godine odvjetnik je u Osijeku. Godine 2021. izabran je u naslovno znanstveno-nastavno zvanje docenta iz znanstvenog područja društvenih znanosti, znanstvenog polja pravo. Na Pravnom fakultetu pri Hrvatskom katoličkom sveučilištu član je katedre za predmet Pravna povijest. Član je Ispitnog povjerenstva za polaganje pravosudnog ispita pri Ministarstvu pravosuđa Republike Hrvatske iz grupe predmeta Građansko postupovno pravo i obiteljsko pravo od 2013. godine. Objavio je oko četrdeset znanstvenih radova iz područja prava i povijesti umjetnosti. Bio je aktivni sudionik Domovinskog rata kao pripadnik 106. brigade u Osijeku.